

La ciència del cervell és rellevant per als problemes filosòfics més fonamentals sobre el coneixement, la naturalesa de la realitat, la moralitat i el sentit de la vida. Ho argumenta Paul Thagard (Yorkton, Canadà, 1950), professor de filosofia a la universitat canadenca Waterloo, d'Ontario, i investigador en psicologia i ciències de la computació, al llibre *El cervell i el sentit de la vida*.

Tenim l'oportunitat de llegir-lo en català, dos anys després de l'edició original –en una traducció de Marc Figueras Atienza en què ha participat, com a col·laborador, Marià Pitarque Martí–, gràcies a l'editorial Obrador Edèndum i a la Universitat Rovira i Virgili.

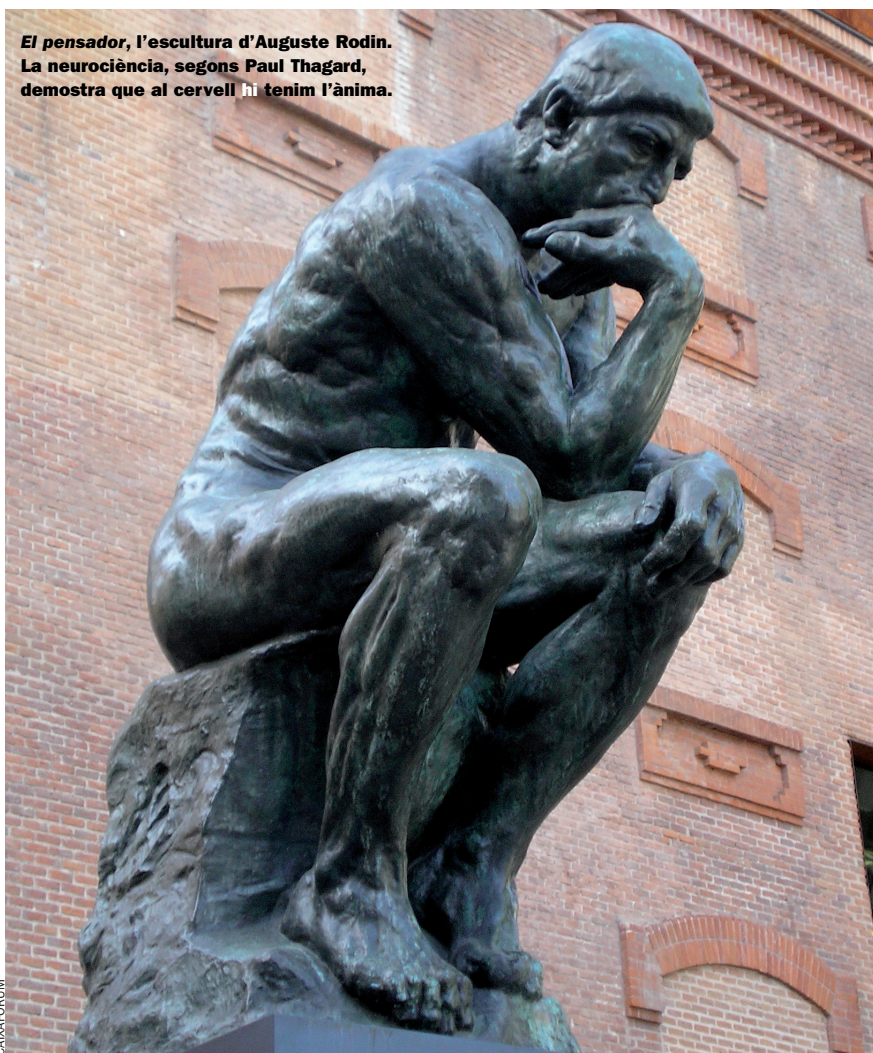
L'editorial fundada pel filòleg Josep Batalla a Santa Coloma de Queralt i la universitat tarragonina van crear el 2008 una col·lecció d'estudis de ciències cognitives, "Punt nodal", que, amb el llibre de Paul Thagard, penetra ara en el camp de les biociències, després d'haver-se ocupat de la matemàtica i la informàtica.

La col·lecció és dirigida per la Càtedra UNESCO de Privadesa de Dades, el departament d'Enginyeria Informàtica i Matemàtiques de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria i la Rovira i Virgili, i compta amb un consell editor format per Josep Domingo Ferrer (URV), David Jou (UAB), Josep Pla i Carrera (UB) i Vicenç Torra (CSIC).

Si el consell editor ha triat el llibre de Paul Thagard és perquè és una obra actual que ofereix una introducció al funcionament del cervell humà i l'aplica a allò que segurament és la qüestió més important i més recurrent que s'ha plantejat l'ésser humà al llarg de la història: quin és el sentit de la vida?

L'ànima és el cervell. Josep Domingo Ferrer i Vicenç Torra indiquen a la presentació que al costat de l'explicació neurocientífica sobre els processos cerebrals –que és el que n'ha motivat la publicació del llibre a "Punt nodal"– hi ha una tesi força polèmica: la negació del dualisme cos-ànima i l'afirmació materialista que la ment o l'ànima no és més que el cervell.

La intenció declarada del científic canadenc és mostrar que les qüestions

El pensador, l'escultura d'Auguste Rodin. La neurociència, segons Paul Thagard, demostra que al cervell hi tenim l'ànima.

El sentit de la vida

L'editorial Obrador Edèndum publica l'edició catalana d'un llibre actual que ja es considera un clàssic, 'El cervell i el sentit de la vida', de Paul Thagard.

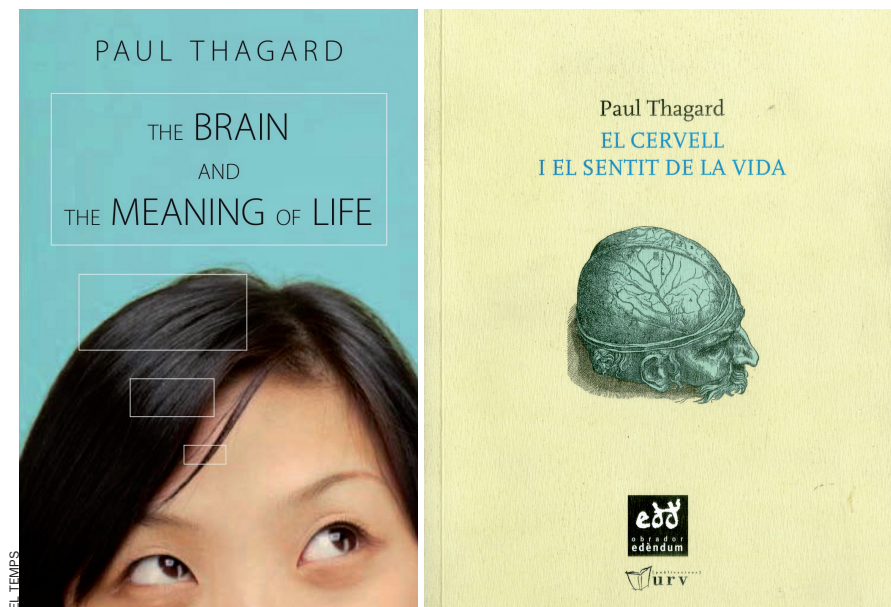
metafísiques i ètiques, abans el territori preferit del pensament religiós, es poden copsar més bé si entenem com els processos cerebrals ens permeten de percebre el món i raonar com és i com hauria de ser.

Les evidències científiques –mostrà en un dels primers capítols– proporcionen una font de coneixement millor que no la fe religiosa o la raó pura.

Es tracta d'una revolució conceptual tan significativa, considera Paul Tha-

gard, com el salt que va fer Copèrnic quan situà el Sol al centre de l'univers, o el que va fer Darwin, quan féu veure que els éssers humans som fruit de l'evolució i no de la creació divina. L'anomena *revolució del cervell*.

A parer seu, els resultats cada vegada més abundants que s'aconsegueixen en neurociència i psicologia exigeixen d'abandonar moltes idees tradicionals sobre l'ànima, el lliure albir i la immortalitat.

Cobertes de l'edició original i l'edició catalana de l'assaig de Paul Thagard.

És una revolució que no s'atura, perquè, afirma, “continuarà generant resultats sobre com pensem, sentim i prenem decisions, incloses aquelles sobre la moralitat de les accions i sobre la direcció correcta per a dur una vida plena de sentit”.

La vida pot tenir sentit i valor dins el context que anomena “naturalisme neural”. Per *naturalisme* entén el punt de vista segons el qual la millor manera d'enfrontar-se a qüestions filosòfiques és utilitzar les proves i les teories científiques, més que no pas buscar-hi orígens sobrenaturals. Per a molta gent, preveu, aquesta revolució serà dolorosa.

L'estudiós utilitza la recerca teòrica i experimental en psicologia i neurociència per a oferir una comprensió molt més rica i profunda sobre com l'amor, el treball i el joc proporcionen bones raons per a viure. D'aquesta manera, pensa, una resposta a la pregunta filosòfica d'Albert Camus sobre el sentit de la vida –per què no ens suïcidem?– queda lligada als resultats científics.

Per aquesta raó, diu Adolf Tobeña al preàmbul, *El cervell i el sentit de la vida* pot ser vist com un breviari, ben informat en neurologia, per a fer camí en la cerca de la felicitat i l'assoliment d'una existència satisfactòria i plena. Però no és, adverteix, “un text d'autoajuda ni una altra aportació a l'embafadora proliferació de manuals de psicologia positiva”, perquè “no hi ha rastre de

filosofia pseudo-transcendent ni de neuropsicologia *pop* i pedant”.

És a dir, reitera, els amics de l'espiritualitat i del coneixement essencialista no hi trobaran enlloc punts on aferrar-se. Perquè Thagard parteix de pressupòsits estrictament naturalistes. Les ments, les elaboracions cognitives més esplèndides o més senzilles són treball cerebral i el coneixement resulta de combinacions discernibles de processos racionals i emotius secretats pels sistemes neurals.

Intel·ligència artificial. El llibre també tracta d'algunes qüestions que enllacen amb les matemàtiques, la informàtica i la intel·ligència artificial. Per una banda, tot i sostenir una posició materialista, l'autor es mostra totalment escèptic amb relació al funcionalisme, que permetria a la intel·ligència artificial de construir sistemes i models realment intel·ligents. L'autor afirma que només el cervell humà pot seguir la intel·ligència. També afirma, tot i que amb matisacions, que les ments són corpòries, esteses i localitzables.

Aquestes afirmacions, diuen Domingo i Torra, enllacen amb algunes de les discussions sobre els fonaments filosòfics de la intel·ligència artificial i alguns autors, com ara H. M. Collins, hi han objectat que, per exemple, en lloc de la corporeïtat allò que importa realment és la inclusió social.

Per una altra banda, el llibre discuteix diverses maneres d'entendre què és un concepte, basant-se en els estudis psicològics que s'han fet. Afirma que els conceptes no són estrictament definibles i que les diverses teories existents, més que no pas competir, es complementen.

Finalment, amb relació a les matemàtiques, l'autor afirma que els objectes matemàtics són ficcions i les proposicions matemàtiques són asseveracions fictícies més que no pas veritats necessàries o condicions certes *a priori*.

Aquesta és una posició, diuen Domingo i Torra, molt diferent de la de Godfrey H. Hardy, que van presentar en el primer volum de la col·lecció “Punt nodal”, *Apologia d'un matemàtic*.

“Punt nodal”. La col·lecció “Punt nodal” respon a un camp de recerca nou, les ciències cognitives, imprecisament delimitat pels fenòmens relacionats amb la comprensió del llenguatge natural, l'elaboració de formes abstractes de pensament i la regulació de la conducta a partir d'allò que sabem.

Què és la ment? Què és la intel·ligència? Què percebem i com? Aquestes preguntes, que tradicionalment han inquietat els filòsofs i els psicòlegs són objecte avui dia d'una àmplia recerca interdisciplinària anomenada de vegades *enginyeria del coneixement*. Partint d'aquell “punt nodal on –segons Cournot– comença el moviment vital i l'organisme apareix en el seu estat naixent”, diu el consell editor a la presentació programàtica de la col·lecció, les ciències cognitives pretenen esbrinar en què consisteix l'enigmàtic procés de conèixer.

Quines idees permeten de pensar de manera efectiva? Quins pressupòsits són irrecusables per a assolir els objectius programats? Quines reflexions es manifesten més operatives a l'hora de portar a la pràctica allò que la teoria demostra que és possible? Ras i curt, com pensem? I com hauríem de pensar?

Els volums d'aquesta col·lecció volen oferir els assaigs científics que es fan aquestes preguntes, com el de Paul Thagard, aportacions que qualsevol *enginyer del coneixement* hauria de llegir, pensen els seus responsables.

Lluís Bonada